

in manuali pastorum c. 43. num. 1., Bellet. disquis. Cleric. p. 1. tit. de disciplina Clericali §. 15. num. 96., Barbosa de officio, & potest. Epif. alleg. 75. num. 1., & in can. discordantes Clericos per tex. ibi sub num. 1. dist. 90.

82 Tenetur, & pauperes extremè indigentes, non solum elemosinis adjuvare, sed etiam perquirere, ubi aliqualem dubitandi rationem habeat, quando subditus aliqui suæ Diœcesis indigeat, & tempore gravioris necessitatis, ut pestis, belli &c. tenetur etiam propriam suppellectilem in pauperes extremè indigentes infumere, Capisuch Controvers. 30. §. 5. Vers. Tenetur autem, & si hoc negligat peccat graviter, ad tradita per Turcremat. in §. sollicitum dist. 84. num. 4., Diana p. 4. tract. 3. resol. 34., unū in quo velim, Episcopus consideret, quod si Episcopus debet in divinis misteriis & utroque testamento esse eruditus, quod per Pontificalem mitram bicornutam significatur, hæc scientia, & eruditio, primò per elemosinam aquisita legitur Luca ult., & cognoverunt eum infractioe panis, unde Greg. in homil. notat (non est cognitus ipse dominus à discipulis in via dum loqueretur, & in domo cognosci dignatus est dum pascitur, quasi elemosina pauperibus erogata sit medium, quo, Deus Divinorum scientiam infundat, & hoc cedit in magnum Episcopi bonum; Respectu verò Pauperum dixit Christus, Luca 12., quis putas est fidelis servus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram, constituit ergo Dominus Episcopum super familiam suam, ut det subditis mensuram tritici, pariter idem, Greg. relatus in c. fratrem dist. 86., dicit, quod Episcopus debet habere largam manum, erga necessitatem patientes. Qua propter in c. Archidiaconum Florentinum dist. 85. notatur, ut indignus ille Archidiaconus in Episcopum electus, etiam, quia tenax erat, ut in domo ejus amicus ad charitatem nunquam intraret.

83 Tenetur, & Clericos negotiatores, vel turpia officia exercentes, corripere, & à negotiatione, vel à turpibus remove quantum in se est, alioquin negligentia culpatur Clem. I. in fine de vita, & honestate Cleric. c. irrefragabili de officio Judic. ordin., ubi Barbosa num. 9., quod hæc negligentia esset peccatum mortale, & Ambrosius relatus in C. quidquid 8. q. 1., ait, quomodo, & qua

fiducia succensam laicis, si Clericos magis video negligentes.

84 Negligens purgare suam Diœcesim ab hæreticis potest deponi c. excommunicamus in fine de hæreticis, ubi glosa in Vers. Indiciis, immò Episcopos negligentes sepè fuisse depositos, testatur Concil. Magontin. relatum in c. dictum dist. 81.

85 Si Episcopus negligat executionem ultimorum voluntatum, postquam ad eum devoluta est, ut dicam in art. de hæredum negligentia, potest quilibet de populo instare pro tali executione, tex. est in §. snautem locorum in Auth. de Eccles. tit., & Bartol. in l. necquicquam §. fin. ff. de officio Proconsol. etiã si testator hoc prohiberet Leoncil. de privileg. pauper. privilegio 131. num. 1., & 2., & privil. 165. num. 17.

86 Neque Episcopus excusari potest à prædictis ex capite ignorantia de qua latè differimus p. 1. art. 3., nam in Episcopo ignorantia juris, & sacrarum litterarum damnable est, immò in multis ignorantia facti, neque excusari, quia sicut Pastor, debet Episcopus invigilare, ut oves sibi creditas, ita pascat, ut etiam quotidie ad pascua saniora, & sanctiora dirrigat, ut in facto errantes revocet, & reducat, de quo aliqua scribit Jo. Bapt. Costa in tract. sciat, aut ignoret nihil refert reg. 21.

87 Hæc negligentia in Episcopo regulariter reputatur peccatum mortale, ut dixit Abbas in c. illa propositorum num. 3. de accusat., & in c. 2. num. 4. de prescript., & culpæ imputatur, idem Abbas in c. quamvis num. 2. de reg. Jur., idè talis negligentia delictum dixerunt: Butr. & Abbas in c. ea que num. 1. de officio Archid. ibique glos. in Vers. Reatu, Borell. de compromiss. §. 4. glos. 6. num. 4. 5. 6.

88 Episcopus à suo subdito excommuicatio suppliciter, & cum debita reverentia expetitur, ut ei absolutionem impertiat ab excommunicatione, si absque justa causa negligat, absolutio devolvitur ad Archiepiscopum, vel alium superiorem, in pœnam illius negligentia, c. Prudentiam §. sexta c. Pastoralis §. Præterea c. ad reprimentam de Offitio Ordin., c. per tuas in fine de sent. excommun. in 6., Roman. Conf. 387. nu. 4., Borell. de Compromiss. §. 4. glos. 6. n. 25.

89 Episcopus convertens aliquem populum, seu locum ad fidem, qui locus spectaret ad alium

ad alium Episcopum, triennio retinendo sub suo regimine, talem locum à se conversum, nec Episcopus ad quem spectabat illum repetat, in pœnam talis negligentia, contra illum præscribit, ita ut ulterius ab eo repeti non possit, nisi in casu quo de tempore conversionis vacasset Ecclesia Episcopalis, vel esset in schismate, quia tunc Episcopus dicitur impeditus, neque est negligens, neque currit præscriptio, tex. est in c. Placuit de præscript.

90 Neque brevioris temporis spatio, neque sex mensium contra Episcopum negligentem alius Episcopus diligens partem Diœcesis ad fidem conversam præscriberet, nisi illum prius admonuisset, & adhuc ille monitus neglexisset reducere partem illam suæ Diœcesis ad fidem, ad statuta per Conciliū Africanum c. 88. relatum in can. Placuit 16. q. 3., ubi glos. in Vers. negligunt notat, quia delictum Episcopi in omittendo nocet Ecclesie; quæ amittit partem illam ab alio præscriptam, non verò sic nocet per delictum in committendo, unde in hoc casu plus nocet delictum in omittendo, quam in committendo; non inquam spatio tantum sex mensium, sed sex menses assignantur ibi pro tempore admonitionis, ita ut post sex menses possit Episcopus vicinus supplendo negligentiam proprii Episcopi, curare conversionem, eaque sequuta, incipit currere triennium, qui cursus requiritur omnino ad præscribendum, ut notat glos. in cod. c. Placuit in Vers. pertineant 16. q. 3., & Barbosa in collect. ad dictum c. Placuit de præscript. sub num. 3. Vers. ad tertium communis concordia est &c.

91 Ita pariter Episcopus negligens procedere contra hæreticos, vel errores disseminantes, puniendus erit usque ad privationem, seu depositionem Pontificalis dignitatis, ex consuet. Martini V. incipit Inter cunctas ad finem lata contra Jo. Vicklef., & Jo. Hus, quæ habetur post directorium Inquisitorum folio mibi 40.

92 Sanctus Carolus Borromeus Mediolanensis Archiepiscopus, non leviter invexit in Episcopum dicentem, sibi multum temporis superesse ad otium, quasi cuncta in suo Episcopatu, ita rectè essent composita, ut majori non indigerent diligentia, & vigilantia, in quem pastorali zelo exarsit, dicens, quod si vellet munus suum im-

plere, nec erit momentum temporis ad otium, de quo, & meminit Franciscus Leo Thesaur. fori Ecclesiastici p. 4. c. 2. num. 26., & seqq.

93 Negligentia Episcopi in solvendis debitis, non eum liberat à solutione eorundem, si moriatur, vel ad aliam Ecclesiam transferatur, idè in decis. 40. p. 3. Putei, dictum fuit, Episcopum Ecclesie Zamoren. translatum ad Compostellanam; adhuc teneri solvere debita contracta, dum erat in Ecclesia Zamoren., nec juvari mora, quatenus neglexit ea debita solvere, dum erat in ea, quia hæc negligentia sibi non successori debuit nocere, erat autem obligatus ad debita solvenda, quia fructus Ecclesie Zamoren. perceperat.

94 Ciprianus in libro duodecim abusivorum, inter cæteras abusiones enumerat Negligentiam Episcopi videlicet (sapiens sine operibus) senex sine religione (adolescens sine obedientia) (dives sine elemosina) (fœmina sine pudicitia) (Dominus sine virtute) (Christianus contentiosus) (Pauper superbus) (Rex iniquus) (Episcopus negligens) (Plebs sine disciplina) (Populus sine Lege.)

95 Graviores mala subsequuntur in Clero, & populo, si Episcopus negligat audire omnes, & singulos accedentes, ac petentes eum alloqui, neque immunis esset à culpa, si accedentes reiceret ad Vicarium, etiam satis idoneum, quia onus Episcopale est personale; ita Apostolus ait 2. ad Timoth. ministerium tuum imple, notando quod dicit tuum non alterius (ut supra etiam notatum est), & divini spiritus assentientia promittitur Pastori, non Vicario; tum quia multa confidentius aperientur Episcopo, qui si audire negligat, nec aperientur Vicario, hinc vulnus non alligatur, Idè D. Jo. Chrysostomus usque ad mediam noctem semper paratus, & expositus erat, ut accedentes audiret, Alias cavere debet Episcopus, ne contra se usurparetur dictum ejusdem Vetulæ Macedonæ, quæ Demetrium Regem alloqui cupiens, audiri exostulans, cum sibi otium non esse, Rex respondit, audiendi, ergo, neque imperandi, subintulit illa, unde Augustinus ait Episcopus non est, qui magis eligit præesse, quam prodesse, dum commissarum ovium negligit dignoscere indigentias.

96 Refertur in libello intitulo lume à vivi dall' esempio

esempio de' morti folio mibi 120. in fine nu. III. Quod Episcopus quidam alias virtutum sectator, post mortem plures, & graves cruciatus patiebatur, ex eo quia vivens Episcopus neglexit punire Clericos, ac iustitiā exercere, ac in eodem libello n. 250. refertur quod, Sanctus Gregorius Episcopus Turo-nensis alapam passus est, dum in nocte nativitatē Domini præ lassitudine dormita-ret, dum populus in Ecclesia oraret, unde vigilans surrexit, & in Ecclesia fufus la-crimis suam negligentiam expiavit.

- 97 Neque existimo prætermittendum verba facere de Episcopo, qui aliena consilia spernebat, sapientum responsa parvi faciens, quod non ex malitia, saltem ex imprudentia negligeret, quod satis gravibus verbis redarguit, *D. Greg. ad quemdam Campaniæ Episcopum, relatus à Gratian. in c. Pervenit dict. 48. ibi (& quod adhuc dici gravius est, consilia sapientum, & recta suadentium, nulla patiatur ratione suscipere, ut quod per se nequit attendere, ab altero saltem possit addiscere)* negligere autem sapientum consilia, est propriam salutem negligere, dicente *Spiritu Sancto Proverb. c. xi. vers. 14. salus autem ubi multa consilia, & Proverb. c. xii. Vers. 15. qui autem sapiens est, audit consilia.* Ad hoc notat *D. Bonaventura in c. 1. lamentationum Hieremie,* quod eis lamentationibus præmittitur littera *Aleph.*, quæ interpretatur *doctrina*, & sensum hujus, seu misterium elicit dicendo (*quod defectus doctrinæ causa fuit subversionis populi, propter quod Propbeta præmittit Aleph. hortans homines attendere pericula sua multiplicata, ne fallantur*) unde si negligentia populi in discendo, in audiendo consiliarios, & Sacerdotes, fuit causa tantæ ruinæ, quam Profeta amarissimis deflet lacrimis, quid operabitur negligentia in Episcopo, qui ex negligentia in discendo, aut audiendo sapientum consilia, esset causa ruinæ temporalis, & spiritualis populi sibi commissi, qua propter Augustinus licet ingeniorum Fœnix, inter sapientes Sol Oriens, inter Doctores probatissimus magister, & inter Episcopos omnium virtutum exemplar, tamen ætate provectus, regimine practicus ait, *à juvene institui, & doceri non dedignor, & refertur à Gratiano in c. si babes 24. quæst. 3., Clemens quoque Papa epistola 3. relatus in c. nullus Episcopus dist. 38. ibi (Nullus Episcopus*

propter opprobrium senectutis, vel nobilitatem generis à parvulis, vel minimis eruditis, si quid forte est utilitatis, aut salutis inquire negligat) iterum *Greg. relatus in c. de Constantinopolitana dist. 22. scribit (tamen si quid boni, vel ipsa, vel altera Ecclesia habet, ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum, stultus est enim qui in eo se primum existimat, ut bona, quæ viderit discere contemnat .*

- 98 Utrum in supradictis omnibus casibus negligentia Episcopi sit peccatum mortale de se, præcis circumstantiis, hic venit inquirendum, ut eo magis Episcopale onus urgeamus; Et quidem primo dico, quod si negligentia Episcopi sequeretur ex contemptu, esset semper peccatum mortale, quia cum Episcopale munus sit grave, & spectans aliorum salutem, ac bonum Ecclesiæ regimen, contemptus in suo munere gravis est culpa, tum propter scandalum, tum propter præjudicia animabus, & Ecclesiæ Dei provenientia, ideo *D. Thom. 2. 2. q. 54. art. 3. in corpore* constituit regulam, quod negligentia tunc sit peccatum mortale, quando est voluntaria omni modo, circa ea, quæ sunt Dei, & hoc præcipue, quando negligentia sequitur ex contemptu: *Sylvester Vers. negligentia Vers. quomodo autem, & quando.*
- 99 Secundò, dico ferè semper esse peccatum mortale, quia ferè semper ex negligentia Episcopi aliquorum salus periclitatur, & Ecclesiæ Dei regimen, aut confunditur, aut deordinatur, ad tradita etiam per *D. Thom. d. art. 3.,* Tum quia negligentia Episcopi est ferè semper de sibi præceptis sub gravi culpa, quod non obscure indicavit *Trid. sess. 24. c. 1. de reform. in fine* per hæc verba (*& bonos maxime, atque idoneos Pastores singulis Ecclesiis præficiat, idque eò magis, quod ovium Christi sanguinem, quæ ex malo negligentium, & sui officii immemororum Pastorum regimine peribunt, Dominus noster Jesus Christus de manibus ejus sit requisiturus*), & *Paulus 2. ad Timoth. c. 4. Tu verò vigilia, in omnibus labora, ministerium tuum imple, hinc Trid. sess. 6. c. 1. de reform.,* post has auctoritates ait (*cum certissimum sit, non admitti Pastoris excusationem, si lupus oves comedit, & Pastor nescit*) præcipitur ergo Episcopus vigilare in omnibus, nec habere excusationem, si lupus ovem rapiat, & ipsi ex negligentia nesciant,

nesciant, quod esse inexcusabile importet Pastoris damnationem, quæ est effectus consequens ad mortalem culpam.

- 100 Vidimus ergo quam grave peccatum sit negligentia Episcopi, verum, ne quis putaret temerè, & irreverenter corripere ipsum, admonet *Alexander III. in c. Statuimus de supplenda negligentia Prælatorum, quod cum humilitate, ac devotione, sicut convenit requiratur, ad quod S. Clemens I. hujus nominis Pontifex in epistola 1. ad Jacobum fratrem domini columnæ scribit per hæc verba (Ipsi autem Episcopi si exorbitaverint ab istis, non sunt reprehendendi, vel arguendi, sed supportandi, nisi in fide erraverint)* hinc de Episcopis pronuntiat illud Christus Dominus *Matth. 23. quæcumque dixerint vobis servate, & facite, secundum verò opera eorum nolite facere, quod ut primo Regum c. 3. vidimus servatum, dum puerulus Samuel non audebat patefacere Eli summo Sacerdoti mala eidem imminencia propter negligentiam, & non nisi iussione coactus, ac tremens, & pavens, sibi à Deo revelata aperuit, & indicavit, & Nicolaus Papa relatus in c. Nolite dist. 21., ait, nolite nos existimare facta cujuscunque proximorum nostrorum, quæ sunt digna reprehensione, velle defendere, sed quod ita velimus filios circa spiritualem patrem, & discipulos erga magistrum, devotos, ac sobrios esse, ut nulla penitus temeritate ad eorum vitam, ut non dicam diudicandam, sed nec saltem tenuiter reprehendendam prosiliant.*
- 101 Animadvertant quæso ferè Sacratissimi Episcopi, id quod notatur in *c. 1. dist. 34., & ex eo cap. per Gratum p. 2. de c. Aurearum c. 3. num. 12.,* scilicet, quod Episcopus, qui venationi, aliisque secularibus negotiis dat operam, in rebus divinis Ecclesiæ servitio, & regimine, animarumque curæ, tanto sit negligentior, juxta illud adagium pluribus intentus deficit ad singula sensus, Episcopus enim totum requirit hominem, nec fortè totus sufficit homo, ea propter dicitur onus Angelicis humeris formidandum, quod etiam notavit *Turrecremata in c. Qui venatoribus sub num. 4. dist. 86.*
- 102 Unum præ cæteris per maxime utile profuturum, praxis docuit, si sacratissimi Antistites in eo saltem *D. Carolum Borromæum Archiepiscopum Mediolanensem Purpuratorum decus, imitari dignarentur, qui duos Monitores sibi ex prudentio-*

ribus elegerat doctos scientia, discretos spiritu, praxi, & moderatione eruditos, qui cuncta, quæ per ipsum fiebant, aut omittebantur, quotidie indicarent, tam respectu sui, quam aliorum, ex quo perfectioris sollicitudinis attingit verticem, ut acta Mediolanensis Ecclesiæ mirificè patefaciunt, si ergo Sacratissimi Præsules similes Monitores sibi diligerent, neque quotidie dedignarentur audire, & monita non negligerent, sperandam facile puto, Christianorum morum in universa Ecclesia reformationem, sicuti in Mediolanensi Diocesi demonstravit eventus.

- 103 Reprehensibilis est enim Episcopus, qui à perito subdito contemnit edoceri, ut graviore sententia scripsit Sanctissimus Pontifex *Clemens epist. 3. relatus in c. Nullus Episcopus dist. 38. ubi, quod Episcopus negligens erudiri à subdito juvene, vel ignobili, propter opprobrium senectutis, vel nobilitatem generis, potius est membrum diaboli, quam Christi.*
- 104 Clara est dispositio *Concil. Trident. sess. 24. c. 20. de reform.,* ubi, quod omnes causæ ad forum Ecclesiasticum spectantes, etiam si beneficia sint in prima instantia, coram Ordinariis, debent omnino saltem infra biennium à die motæ litis terminari, alioquin biennio elapso, liberum est partibus, vel alteri illarum Judices superiores competentes tamen adire, qui causam in eo statu, quo fuerit, assumant, & quam primum terminent, de qua negligentia vide allegata per *Barbosam ad dictum c. 20. Trid. num. 59.,* ubi, quod per negligentiam Episcopi circa id, quod facere debet devolvitur jurisdictio ad Archiepiscopum, *Felin. in c. Pastoralis num. 6. de officio Ordinarii, vel ad Legatum: Gambarà de officio, & potestate Legati à latere lib. 2. tit. de Vari. ord. nomin. num. 32., Barbosa de officio, & potestate Episcopi p. 1. tit. 4. à num. 19.,* ubi refert septem casus, in quibus Archiepiscopus potest supplere negligentiam Episcopi. Et notandum est, quod ista avocatio fieri non debet nisi præcedente negligentia Ordinarii, quam negligentiam, non incurrit Ordinarius, nisi fuerit prius requisitus pro expeditione causæ, ut post *Marchesam. notat Scaccia de appellat. q. 15. num. 180., & quæst. 17. ampliatur. 16. num. 55. ubi quod signatura non solet in eo casu causam*